

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

Aan de minister van Veiligheid en Justitie
De heer mr. I.W. Opstelten
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Directie Strategie en
Ontwikkeling

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2595 CL Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

datum 30 juni 2011
contactpersoon
doorkiesnummer
e-mail

t (070) 361 97 23
f (070) 361 97 15
www.rechtspraak.nl

ons kenmerk UTT 3532 SO/RL
onderwerp Maatschappelijke oriëntatie rechters en Rechtspraak

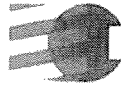
Geachte heer Opstelten,

Tijdens uw werkbezoek aan de Raad voor de rechtspraak (de "Raad") van 4 mei jl. bespraken wij onder andere de wijzen waarop de rechter en de Rechtspraak zich oriënteren op de maatschappij. Personen buiten de Rechtspraak hebben niet altijd een duidelijk beeld van de activiteiten die door rechters en de Rechtspraak worden ondernomen om voldoende voeling te houden met de maatschappij. De Raad zal om deze reden in zijn externe communicatie meer nadruk leggen op maatschappelijke oriëntatie. Met deze brief informeer ik u over de belangrijkste elementen uit het beleid hierover van de Rechtspraak.

Ongeveer 80% van alle rechters in Nederland beschikken op het moment van hun benoeming over ruime ervaring in functies buiten de rechterlijke macht. Met andere woorden: van de ongeveer 2400 rechters hebben ruim 1900 rechters meer dan 6 jaar maatschappelijke ervaring in een functie als advocaat, juridisch adviseur, inspecteur, bedrijfsjurist etc. De overige rechters zijn via de raio-opleiding opgeleid en beschikken voor aanvang van hun benoeming als rechter over ten minste twee jaar maatschappelijke ervaring buiten de rechterlijke organisatie. De Rechtspraak ontwikkelt een nieuw stelsel voor initiële opleidingen, waarbij maatschappelijke werkervaring een vereiste zal zijn om toe te kunnen treden tot de opleiding tot rechter.

Eenmaal benoemd stopt maatschappelijke oriëntatie van de rechter vanzelfsprekend niet. De rechter zelf heeft over het algemeen, naast dat hij als privé persoon deelneemt aan de maatschappij, nevenfuncties. In lijn van hun vakgebied liggen de meeste nevenfuncties in de sfeer van deelname aan klachtencommissies, commissies van toezicht en commissies van bezwaar en beroepsschriften. Erg populair onder de rechters is een bestuursfunctie in bewonersverenigingen, maatschappelijke stichtingen, sportverenigingen en scholengemeenschappen. Eveneens een veelkomende nevenfunctie is een docentschap aan een universiteit of een andere onderwijsinstelling. Rechters registreren hun nevenfuncties in het openbare nevenfunctieregister.

Uiteraard door de behandeling van zaken, maar ook door regelmatig contact met politie, openbaar ministerie, advocatuur, jeugdzorg, reclassering en openbaar bestuur, weet de rechter wat er speelt in zijn werkveld. Deze contacten zijn de afgelopen jaren in toenemende mate aangevuld met klantenpanels, zogeheten 'spiegelbijeenkomsten', lezersjury's van plaatselijke kranten, professionele ontmoetingen of verdiepingsinterviews met 'vaste klanten' om feedback te krijgen op het functioneren van de

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 30 juni 2011
kenmerk UIT 3532 SO/RL
pagina 2 van 3

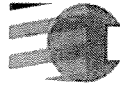
Rechtspraak. Om rechter en Rechtspraak van structurele externe feedback te voorzien wordt daarnaast eens in de drie jaar klantwaarderingsonderzoeken gehouden. Deze onderzoeken hebben voornamelijk altijd tot verbeteringen geleid in het functioneren van rechter en organisatie, uitenlopend van verbeteringen in begrijpelijkheid en leesbaarheid van het vonnis tot digitale informatievoorziening over de gang naar de rechter.

Voor een brede oriëntatie op de samenleving kiest de rechter vaak voor het volgen van een opleiding. De SSR heeft in 2010 voor meer dan 10.000 deelnemers uit de Rechtspraak opleidingen verzorgd. Vooral de toename van deelname aan meer maatschappijgerelateerde opleidingen zijn een belangrijk signaal dat de rechter in zijn ontwikkeling niet alleen de juridisch-inhoudelijke kwaliteit, maar ook de op maatschappelijke erkenning gerichte invulling van zijn ontwikkeling van belang acht. Ook de SSR houdt in de samenstelling van het curriculum nadrukkelijk rekening met maatschappelijke oriëntatie. De SSR laat "klanten" van de Rechtspraak optreden in bepaalde trainingen en het brengen van werkbezoeken aan bijvoorbeeld jeugdinstituten en moskeeën is onderdeel van bepaalde cursussen. Daarnaast nemen rechters steeds vaker zelf initiatief voor werkbezoeken. Rechters kijken bijvoorbeeld mee over de schouders van collega's binnen de justitiële keten, door mee te rijden tijdens de nachtdienst van politieagenten of het brengen van werkbezoeken aan wijken.

Op organisatieniveau wordt een brede maatschappelijke oriëntatie van de rechter op meerdere manieren gestuurd en gestimuleerd. Rechters nemen actief deel in de voorlichting van scholieren door hun vragen te beantwoorden als zij de rechtbank komen bezoeken of door deel te nemen aan bijeenkomsten die in de scholen zelf worden georganiseerd. Daarnaast is er intensieve samenwerking met universiteiten en hogescholen. Rechters nemen deel in onderwijs, bijvoorbeeld door mootcourts te organiseren, en onderzoek. Tot slot zoekt de organisatie op diverse manieren de dialoog met de samenleving op, door het organiseren van strategische en publieke debatten, en, een meer recente ontwikkeling, het organiseren van ontmoetingen als 'Meet the Judge', waarin burger en rechter elkaar kunnen bevragen op allerlei onderwerpen.

Bovengenoemde ervaringen en activiteiten stellen de rechter in staat voeling te houden met wat de maatschappij beweegt. Deze voeling heeft hij nodig voor het uitoefenen van zijn functie. De rechter heeft dagelijks te maken met uiteenlopende vraagstukken uit de maatschappij die vragen om een beslissing. Niet zelden wordt de rechter daarbij geconfronteerd met de zelfkant van de samenleving. De gang naar de rechter is over het algemeen ingrijpend voor mensen. De beslissing die de rechter neemt, heeft doorgaans grote impact op deze mensen en kan verregaande consequenties hebben voor hun werkend of privéleven. Elke rechter beseft wat zijn maatschappelijke taak is, voor wie hij rechtspreekt en wat de consequenties van zijn beslissing kunnen zijn voor de betrokkenen. Dit besef leidt er toe dat de rechter garant staat voor de kwaliteit van zijn beslissing en ook onder grote werkdruk de tijd neemt om zijn zaken goed voor te bereiden, frequent tot in de late avonduren.

In relatie tot de constante aandacht van publiek en media onderschrijf ik de nog zoekende houding van rechter en Rechtspraak. Al langer bestaat het fenomeen van de persrechter die namens de rechtbank de media te woord staat en uitspraken toelicht. Hiermee kan echter niet meer worden volstaan. De rechtspraak staat daarvoor te zeer in de schijnwerpers. De onverzadigbare belangstelling van burgers

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 30 juni 2011
kenmerk UIT 3532 SO/RL
pagina 3 van 3

voor sensationele strafzaken en daarbij eventueel gemaakte fouten, de kritiek op de rechter in lopende (straf)zaken die gewoon lijkt te gaan worden en directe en gecomprimeerde televisiebeelden van de behandeling van bijzondere zaken, vragen om een actieve houding richting de samenleving. De rechter zal veel meer rekening moeten houden met de gevoelens en verwachtingen onder het publiek, anders dan de direct betrokkenen. Maar bovenal zal de Rechtspraak veel meer kennis over en begrip voor het werk van rechter moeten realiseren. In het volle besef dat gezag moet worden verdiend, zal de Rechtspraak meer uitleg moeten geven in de vonnissen en over de wettelijke context waarbinnen de rechter zijn beslissingen neemt. De rechter is gebonden aan het recht. Als de burger dat als wereldvreemd ervaart, is uitleg geboden. Dit besef heeft geleid tot de start van een landelijk programma "Samenleving en rechtspraak" waarin de rechter en Rechtspraak op nieuwe manieren verbinding zoeken met de samenleving.

Ik vertrouw er op hiermee een beeld te hebben geschetst van een Rechtspraak die zich volop oriënteert op wat zich in de maatschappij afspeelt en zich inspant om tegemoet te komen aan gerechtvaardigde eisen van de samenleving.

Hoogachtend,

mr. F.W.H. van den Emster,
voorzitter.

Programmaplan Rechtspraak en Samenleving

1. Achtergronden en doelstelling

De externe oriëntatie is voor de rechtspraak belangrijker dan ooit. Rechtspraak is er niet voor zichzelf maar staat ten dienste van de samenleving. Wanneer echter de samenleving een beeld heeft dat schuurt met de werkelijkheid van de rechtspraak, leidt dit naar verwachting tot toenemende reputatieschade. Presidentenvergadering en Raad hebben besloten een Programma te starten met diverse projecten en activiteiten die erop gericht zijn het beeld van de rechtspraak naar buiten te verduidelijken en te verbeteren.

Doel intern: een betere oriëntatie van de Rechtspraak op de samenleving.

Doel extern: meer kennis van en begrip voor het werk van de Rechtspraak in de samenleving.

Het Programma begint niet bij nul. Er wordt binnen de rechtspraak op vele manieren aan beeldvorming van de rechtspraak bijgedragen. Op zaaksniveau gebeurt dat door rechters en medewerkers door hun werk in iedere individuele zaak. Daarnaast in bijzondere zaken door persrechters en communicatieafdelingen van gerechten.

Op gerechtsniveau gebeurt dat over zaaksoverstijgende kwesties (herziening gerechtelijke kaart, wraking algemeen, etc.) door communicatieafdelingen en (meestal) presidenten

Op landelijk niveau worden communicatieactiviteiten uitgevoerd door leden van de Raad voor de rechtspraak, de communicatieafdeling van de Raad, door leden van de vakmatige woordvoerderspools (iedere sector heeft een dergelijke pool, die van Strafrecht en Jeugd komt het meest in beeld) en de bestuurlijke woordvoerderspool (*ligt als voorstel in de nieuwe richtlijn woordvoering maar moet nog vastgesteld worden*).

Er is behoefte aan meer samenhang en professionaliteit tussen alle activiteiten. Bovendien moet het werken aan de beeldvorming van de rechtspraak meer prioriteit krijgen. Het Programma beoogt daarin te voorzien. Het Programma beoogt te leiden tot concrete resultaten en actiepunten, bij voorkeur SMART geformuleerd.

2. Inrichting Programma

Het Programma bestaat uit meerdere projecten met verschillende doorlooptijden. De projecten moeten elk leiden tot verandering op het gebied van beeldvorming en reputatie. Het Programma beoogt de projecten met elkaar in verband te brengen en de resultaten te verankeren in de staande organisatie. Soms ligt het zwaartepunt van de projecten bij de gerechten zelf (met een primaire rol voor Presidentenvergadering), soms bij de Raad, en soms bij beide samen.

3. Beschrijving projecten (projectplannen plus projectorganisatie t.z.t. als bijlage)

Zie notitie Globale opzet Programma Rechtspraak en samenleving

4. De Programmaorganisatie

Opdrachtgevers voor het Programma zijn de voorzitter van de Raad en de voorzitter van het DB van de Presidentenvergadering samen

Opdracht Programma:

- geef invulling aan het Programma Rechtspraak en Samenleving, zoals beschreven in de Globale Opzet Programma d.d. 8 april 2011 (bijlage 1);
- breng daartoe de in het Programma genoemde projecten tot uitvoering;

- zorg voor samenhang tussen de projecten;
- bereidt besluitvorming voor, om de resultaten van de projecten te verankeren.

Programmamanager en Programmabureau

Het Programmabureau bestaat uit Mr. E.J. van der Molen (Programmamanager), M.J. Jansen Manenschijn (Programmasecretaris/communicatieadviseur) en B. Tobi-Bruinsma (management assistente).

Overlegstructuur Programmaorganisatie en opdrachtgevers

De programmaorganisatie overlegt eens per twee maanden met de opdrachtgevers over voortgang en bereikte resultaten. Het eerste overleg is gepland begin juli 2011. Daar waar wenselijk en noodzakelijk is er ook op ad-hoc basis overleg tussen Programmamanager en opdrachtgevers (resp. voorzitter DB PV en voorzitter Raad).

Overlegstructuur Programmaorganisatie en projectleiders

Tijdens de startbijeenkomst op maandag 27 juni 2011, is afgesproken met welke frequentie en op welke wijze projectleiders en programmamanager elkaar willen informeren over stand van zaken en voortgang. Doelen van deze overlegcyclus zijn: het uitwisselen van ideeën en ervaringen, het in kaart brengen van eventuele overlap, en het bevorderen van de samenhang tussen de verschillende projecten. Namens het bureau van de Raad zal het teamhoofd Communicatie (a.i.) aan dit overleg deelnemen.

5. Besluitvorming over resultaten projecten

De projecten zijn erop gericht een verandering teweeg te brengen. Voor implementatie van de resultaten zal (landelijke) besluitvorming nodig zijn. Die besluitvorming zal per project kunnen verschillen en afhangen van het gebied dat het betreft. Soms zal het aangewezen gremium de Presidentenvergadering zijn, soms de Raad, soms PV en Raad samen.

6. Communicatie

Het Programma voert de regie over de projecten en zorgt voor afstemming, monitoring en borging. Per project zijn doelstellingen geformuleerd. De doelen zoals die zijn gesteld voor (de projecten van) het Programma zijn in belangrijke mate al communicatiedoelen (impliciet en expliciet).

Bij het vaststellen van een communicatiestructuur is het van belang recht te doen aan de autonomie van de projecten en tegelijkertijd de voordelen worden benut van de gemeenschappelijke doelstellingen.

Interne overall-communicatieboodschap

“Met elkaar (iedereen met een rechtspraak.nl-alias) vormen we één rechtspraak. We zijn dus gezamenlijk verantwoordelijk voor de beeldvorming ten aanzien van de rechtspraak en de invloed die we daarop uitoefenen.”

Doelstellingen communicatie Intern (binnen het Programma):

- realiseren transparantie en afstemming tussen de projecten;
- bewustwording nut en noodzaak afstemming boodschap, tone-of-voice- en communicatiemomenten
- afstemming boodschappen binnen het Programma, voordat deze breed of vanuit de projecten worden uitgezet;
- belang benadrukken van gezamenlijke verantwoordelijkheid en ‘slagkracht’ (niet zelf hoeven scoren met projecten, zoeken naar overlap en mogelijkheden tot samenwerking).
- adequate en tijdige informatievoorziening tussen projecten.
- Gebruik interne social media (teamsite, Yammer)

Doelstellingen collega's rechtspraak

- Bewust maken van nut en noodzaak Programma en projecten
- Bewust maken van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor beeldvorming rechtspraak
- Bewust maken van eigen houding als onderdeel van de rechtspraak
- (op aangifte van de projecten) informeren over voortgang en resultaten Programma en projecten via nieuwsberichten op Intro, Yammer en Novum (?) Afstemmen over verspreiden nieuwsberichten: via Programma of via projecten.

Middelen intern o.a.

- Teamsite (waar ben je mee bezig, waar zie je kansen voor de andere projecten wat kun je eraan bijdragen wat heb je nog nodig?);
- Projectensite Intro;
- Novum (tot en met september 2011);
- Aanwezigheid op bijeenkomsten stakeholders (communicatieplatform, persrechtters e.d.)
- Programma- en projectoverleg.

Externe overall-communicatieboodschap

Rechtspraak maakt samenleven mogelijk. Communicatie tussen rechtspraak en samenleving kenmerkt zich door tijdigheid, transparantie, zichtbaarheid en duidelijkheid.

Doelstellingen extern:

- Relevante doelgroepen onderkennen dat de rechtspraak zich bewust is van de noodzaak tot aansluiting bij de samenleving
- Resultaten vanuit het programma en de projecten worden zichtbaar in de samenleving en als zodanig gewaardeerd;
- Externe doelgroepen (met name pers & media) waarderen de ingezette koers van de rechtspraak en erkennen de meerwaarde hiervan (wat onder meer resulteert in positieve media-aandacht)

Ten aanzien van de externe doelgroepen zal in eerste instantie en in overleg met de projectleiders en het teamhoofd communicatie (a.i.) een stakeholders-analyse moeten worden uitgevoerd. Aan de hand daarvan kan worden bepaald wie contact heeft met welke doelgroepen en waar input verzameld wordt voor de boodschap. Daar waar het gaat om externe communicatie dient er een standpunt te worden geformuleerd over de wijze van communiceren en de afzender (vanuit programma of projecten, herkenbaarheid). Ook worden afspraken vastgelegd ten aanzien van de informatievoorziening onderling tussen de projecten wat betreft (te verwachten) externe contacten en acties.

Aparte aandacht verdient de externe doelgroep media. Deze doelgroep is bij uitstek bepalend voor (de beïnvloeding van) het imago en de reputatie van de rechtspraak. Het is van belang afspraken te maken over de wijze waarop over het programma en de projecten gecommuniceerd wordt met pers en media. Uitgangspunt bij de perscontacten is een constructieve en positieve grondhouding ten aanzien van programma en projecten. "Wij hebben ons gerealiseerd dat beeldvorming en praktijk soms te ver uit elkaar liggen. Daarop hebben wij nu actie ondernomen met dit programma".

- www.rechtspraak.nl
- Persberichten
- Radio-/tv-interviews
- Artikelen vak- en opiniebladen

Vertegenwoordiging bij relevante (aan programma rakende) bijeenkomsten externe doelgroepen (ook regionale en landelijke politiek).

Samenwerking en aansluiting in communicatie

De communicatie intern kent twee niveaus: communicatie binnen het programma (programma<-->projecten en projecten onderling) en communicatie vanuit het programma met 'de rechtspraak'. De communicatie binnen het programma verloopt rechtstreeks vanuit de projecten. Met dien verstande dat een en ander transparant gebeurt en zichtbaar is voor andere projecten/de programmamanager. De samenhang tussen de projecten dient hierbij als leidraad. Het middel Teamsite is leidend als informatiedrager en discussieforum. Communicatie met andere organisatieonderdelen (o.a. berichtgeving via Intro) volgt de externe communicatieroute (zie hieronder). Aparte aandacht verdient de aansluiting van het Programma met de Raad voor de rechtspraak. Deze wordt geborgd door de aan de projecten verbonden communicatieadviseurs vanuit de Raad en door de programmasecretaris/communicatieadviseur van het programma. Via het wekelijkse teamoverleg van de afdeling communicatie kan informatie worden uitgewisseld en vervolgens worden teruggekoppeld naar projecten en programmamanager. Ook via de afstemming met de projectsecretarissen is de informatiestroom vanuit de projecten geborgd.

Omwille van de eenduidigheid en beheersbaarheid verloopt de communicatie extern centraal via het programma. Dit wil niet zeggen dat uitsluitend het programma communiceert. Wel worden alle uitingen en middelen getoetst door en afgestemd met het programma - en via deze met relevante belanghebbenden (vooral ook het communicatieplatform) - alvorens naar buiten gecommuniceerd wordt. Deze aanpak moet tevens garant staan voor de samenhang en de 'kleur' naar buiten toe.

7. Tijdpad

Het verloop van de verschillende projecten wordt gemonitord door middel van de programmaopzet (Xcel). Over het verloop van de projecten wordt tweemaandelijks verslag uitgebracht aan de opdrachtgevers.

- planning verschilt per project (zie globale opzet). Na afronding van de projectplannen wordt de planning geconcretiseerd.
- De einddatum van het Programma staat vooralsnog gepland medio 2012

8. Financieel Plan

- Begroting Programmaorganisatie: p.m.
- Begroting projecten: p.m.

